

HODNOTENIE RIZÍK LEGALIZÁCIE A FINANCOVANIA TERORIZMU

Riziko legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu (ďalej len „ML/FT“) nie je vo všetkých prípadoch rovnaké, preto by sa mal pri jeho hodnotení používať holistický prístup založený na hodnotení rizík. V systéme ochrany pred legalizáciou a financovaním terorizmu je zohľadnený princíp hodnotenia rizík legalizácie a financovania terorizmu nielen na úrovni povinných osôb, ale aj na úrovni členských štátov a Európskej únie.

I. HODNOTENIE RIZÍK NA ÚROVNI EURÓPSKEJ ÚNIE

V zmysle čl. 6 Smernice Európskeho parlamentu a Rady o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu č. 2015/849 (ďalej len „IV. AML Smernica“) Európska komisia vydala správu o posudzovaní rizík spojených s práním špinavých peňazí a financovaním terorizmu, ktoré majú vplyv na vnútorný trh a súvisia s cezhraničnou činnosťou, v ktorej riziká identifikuje, analyzuje a hodnotí na úrovni Európskej únie.

V predmetnej správe sa uvádzajú hlavné riziká pre vnútorný trh v širokej škále sektorov (finančné, ako aj nefinančné) a horizontálne oblasti zraniteľnosti, ktoré môžu ovplyvňovať dané sektory. Z toho vychádzajú v správe predstavené zmierňujúce opatrenia, ktoré by sa mali realizovať na úrovni Európskej únie a na vnútroštátnej úrovni s cieľom odstrániť tieto riziká. Za tým účelom sa navrhujú viaceré odporúčania pre rôzne subjekty podieľajúce sa na boji proti ML/FT.

Správa z nadnárodného hodnotenia rizík vypracovaná Európskou komisiou sa nachádza na stránke:

1. Časť

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1513603495320&uri=CELEX:52017SC0340>

2. Časť

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1513603495320&uri=CELEX:52017SC0241>

II. HODNOTENIE RIZÍK NA ÚROVNI SLOVENSKEJ REPUBLIKY

V súvislosti s plnením povinnosti uskutočniť Národné hodnotenie rizika v oblasti ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu (ďalej len „NHR“), ktorá Slovenskej republike vyplynula z § 26a zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu (ďalej len „zákon“), ako aj z čl. 7 IV. AML Smernice, bolo v decembri 2017 ukončené prvé kolo NHR za obdobie rokov 2011 – 2015.

Projekt NHR koordinovala Finančná spravodajská jednotka národnej kriminálnej agentúry P PZ a na projekte spolupracoval takmer 70 členný tím pozostávajúci z predstaviteľov Ministerstva financií SR, Ministerstva spravodlivosti SR, Generálnej

prokuratúry SR, Národnej banky Slovenska, Finančného riaditeľstva SR, Slovenskej informačnej služby, Ministerstva obrany SR, Akadémie Policajného zboru v Bratislave a vybraných útvarov Prezídia Policajného zboru.

Významným prvkom celého procesu bolo zapojenie predstaviteľov Medzinárodnej banky pre obnovu a rozvoj, ktorá Slovenskej republike poskytla nástroje na hodnotenie možností zneužitia produktov finančného a nefinančného sektora na účely ML/FT, s cieľom vytvorenia efektívnych stratégií a opatrení na eliminovanie, kontrolu a znižovanie identifikovaných rizík.

Výsledkom uvedeného procesu bolo vypracovanie záverečnej správy, ktorá predstavuje komplexný obraz o hrozbách a zraniteľných miestach národného systému vo vzťahu k ML/FT. Na základe záverov správy z NHR, bol vypracovaný Akčný plán boja proti ML/FT, obsahom ktorého sú navrhované opatrenia na odstránenie identifikovaných nedostatkov, ktoré sú rozdelené pre jednotlivé rezorty a určené subjekty.

Verejná časť správy z prvého kola procesu národného hodnotenia rizík je zverejnená na stránke: www.minv.sk/?financna-policia

III. HODNOTENIE RIZÍK NA ÚROVNI POVINNÝCH OSÔB

Povinnosť identifikovať, posudzovať, vyhodnocovať a aktualizovať riziká legalizácie a financovania terorizmu podľa druhu obchodov a obchodných vzťahov, pri zohľadnení vlastných rizikových faktorov a rizikových faktorov uvedených v prílohe č. 2., **vyplýva aj povinným osobám, a to z ustanovenia § 20a ods. 1 zákona.** Rizikové faktory je povinná osoba povinná určiť najmä podľa typu klienta, účelu, pravidelnosti a dĺžky trvania obchodného vzťahu alebo príležitostného obchodu mimo obchodného vzťahu, typu produktu, hodnoty a spôsobu uskutočnenia obchodu a rizikovosti krajiny alebo zemepisnej oblasti, ku ktorej sa obchodné vzťahy alebo obchody vzťahujú. Zároveň hodnotenie rizík musí obsahovať určenie spôsobov a druhov opatrení, na základe ktorých povinná osoba pri svojej činnosti riadi a zmierňuje riziká ML/FT, vykonáva vnútornú kontrolu a preveruje zamestnancov.

Hodnotenie rizík povinnej osoby predstavuje kľúčový proces zameraný na účinné riadenie rizík, pretože povinná osoba musí z neho pri vykonávaní starostlivosti vo vzťahu ku klientovi a uplatňovaní opatrení vychádzať a o primeraných opatreniach rozhodovať vždy v kontexte celkových rizík ML/FT, ktorým je vystavená.

Hodnotenie rizík legalizácie a financovania terorizmu musí teda zahŕňať minimálne:

1. Rizikové faktory vo vzťahu ku klientovi a ich kategorizácia

Povinné osoby by pri identifikovaní rizík spojených s ich klientmi vrátane konečných užívateľov výhod mali zväžiť riziko súvisiace s podnikaním alebo odbornou činnosťou, dobrou povestou, povahou a správaním klienta/konečného užívateľa výhod.

2. Rizikové faktory z hľadiska produktu a s nimi súvisiacich služieb

Pri identifikovaní rizika spojeného s produktmi, službami alebo transakciami by povinné osoby mali zvážiť riziká súvisiace s úrovňou transparentnosti alebo nejasnosti poskytovaného produktu alebo služby, ako aj riziká súvisiace s ich zložitosťou alebo veľkosťou.

3. Rizikové faktory z hľadiska krajiny a geografickej oblasti

Pri identifikovaní rizika spojeného s krajinami a geografickými oblasťami by povinné osoby mali zvážiť riziká súvisiace s jurisdikciami (vysokorizikové krajiny), v ktorých má sídlo, resp. ktoré sú hlavným miestom podnikania klienta/konečného užívateľa výhod alebo s ktorými majú relevantné osobné prepojenia.

4. Rizikové faktory z hľadiska distribučného kanála

Pri identifikovaní rizika spojeného so spôsobom, ktorým klient získava produkty alebo služby, by povinná osoba mala zvážiť riziko obchodného vzťahu, ktorý sa uskutočňuje na báze nepriameho kontaktu. Je potrebné uviesť, že klienti identifikovaní bez fyzickej prítomnosti a bez použitia ďalších doplnkových opatrení sú rizikovejší ako klienti identifikovaní za ich fyzickej prítomnosti. Využívanie nových technológií a štruktúra distribučného kanála môže ovplyvniť celkové riziko ML/FT, preto tieto faktory povinná osoba pri hodnotení musí vždy zohľadniť.

5. Prehľad konkrétnych foriem neobvyklých obchodných operácií

Prehľad foriem neobvyklých obchodných operácií (ďalej len „NOO“) musí byť prispôbený predmetom činností, ktoré reálne v praktickej činnosti vykonáva (nielen uvedenie prehľadu všeobecných foriem NOO podľa § 4 zákona). To znamená formy NOO musia na jednej strane vyplývať z portfólia poskytovaných produktov/služieb a na strane druhej z typológie hrozieb, ktorým sú tieto produkty/služby vystavené.

Na hodnotenie rizík nadväzuje ich riadenie, a to prijímaním primeraných opatrení, ktoré v najväčšej možnej miere zabránia ML/FT.

V praxi to znamená najmä uplatňovanie základnej, zvýšenej resp. zjednodušenej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi, priebežný monitoring obchodného vzťahu, posudzovanie obchodov v nadväznosti na rizikový profil klienta, zdržanie, resp. odmietnutie obchodu. Riadenie rizík je cyklický proces, ktorý povinná osoba uplatňuje pri uzatváraní obchodného vzťahu, v jeho priebehu, resp. pri vykonaní príležitostného obchodu mimo obchodného vzťahu.

Povinná osoba je povinná zaviesť pravidlá a postupy, podľa ktorých stanoví rizikový profil klienta pri zohľadnení získaných informácií o klientovi a faktorov zvyšujúcich či znižujúcich riziko spojené s klientom. U každého identifikovaného rizikového faktoru je potrebné zvážiť, či rozsah uplatňovanej starostlivosti efektívne zmierňuje riziko legalizácie a financovania terorizmu. Ak tomu tak nie je, je potrebné prijať „ďalšie“ doplnkové opatrenia vo forme zvýšenej starostlivosti podľa § 12 zákona a v zmysle programu vlastnej činnosti povinnej osoby, ktoré je potrebné uviesť konkrétne (nie všeobecne), že u rizikových klientoch sa vykonáva napr. zvýšený monitoring, atď. V rámci hodnotenia rizík je možné identifikovať a po starostlivom uvážení vyhodnotiť niektoré produkty alebo typy klientov ako nízkorizikové.

V takom prípade sa bude aplikovať zjednodušená starostlivosť podľa § 11 zákona. Povinná osoba je pri kontrole povinná následne preukázať, že rozsah starostlivosti, ktorú vykonala vo vzťahu ku klientovi, je primeraný v závislosti od rizika legalizácie alebo financovania terorizmu (§ 10 ods. 4).

Záver

Miera rizika ML/FT, s ktorou sa musí konkrétna povinná osoba vysporiadať je rôzna, a to najmä s ohľadom na obchodnú činnosť povinnej osoby, jej veľkosť a povahu, poskytované produkty a služby, ako aj používané nové technológie alebo rozvíjajúce sa technológie pre nové alebo už existujúce produkty. Každá povinná osoba je povinná posúdiť a stanoviť individuálnu mieru rizika ML/FT, ktorú je ochotná podstúpiť a následne ju efektívne stanovenými opatreniami riadiť. Preto hodnotenie rizík musí byť súčasťou programu vlastnej činnosti zameranej proti legalizácii a financovaniu terorizmu a musí zodpovedať povahe a veľkosti povinnej osoby, musí zohľadňovať národné hodnotenie rizík podľa § 26a zákona, ako aj nadnárodné hodnotenie rizík vykonané Európskou komisiou, metodické a výkladové materiály Finančnej spravodajskej jednotky, Národnej banky Slovenska a takisto je potrebné aby boli zohľadnené všeobecné odporúčania EBA, ESMA, EIOPA a Spoločného výboru európskeho orgánu dohľadu (ESAs) v oblasti AML/CFT.

Pri spracovaní hodnotenia rizík legalizácie a financovania terorizmu v rámci programu vlastnej činnosti možno čerpať z nasledovných zdrojov:

- verejná časť správy z národného hodnotenia rizík vykonaného v zmysle § 26a zákona (vid' odkaz vyššie),
- správa z nadnárodného hodnotenia rizík vypracovaná Európskou komisiou (vid' odkaz vyššie),
- materiály a analýzy vypracované FATF (Finančný akčný výbor skupiny G7):

www.fatf-gafi.org

- zoznam faktorov o potencionálne vyššom riziku pri zvýšenej starostlivosti – príloha 2 k zákonu:

www.minv.sk/?financna-policia

- finálne znenie usmernení EBA, ESMA, EIOPA o rizikových faktoroch

<https://eba.europa.eu>

<https://esas-joint-committee.europa.eu>

- metodické a výkladové materiály finančnej spravodajskej jednotky a Národnej banky Slovenska:

www.minv.sk/?financna-policia

www.nbs.sk

- informácie získané pri vykonávaní starostlivosti vo vzťahu ku klientovi, vlastný rozbor hlásení o neobvyklých obchodných operáciách,

- **dokumenty:**

- Basel Committee on Banking Supervision Guidance 2014 - Sound Management of Risks related to Money Laundering and Financing of Terrorism
- FATF Guidance 2013 – National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment
- FATF Other reports 2010 - Global Money Laundering and Terrorist Financing Threat Assessment
- FATF Guidance 2008 - Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment Strategies